

TIEDOTUKSIA

Tiedonvälitys ja siirtolaisten ihmisoikeuksien edistäminen

Kansainvälinen konferenssi Lausannessa 23.-27.10.1988

Tiedonvälityksen merkitystä siirtolaisten ihmisoikeuksien edistämisessä selvitelty kansainvälinen tutkimushanke on saatu päätökseen. Hankkeeseen osallistuneet tutkijat sekä joukko ulkopuolisia asiantuntijoita kokoontuivat lokakuun 1988 lopulla Lausanneen Sveitsiin keskustelemaan tutkimuksen tuloksista. Lausannen konferenssin pääasiallinen rahoittaja oli YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCO, joka on tukenut myös tutkimusyhteistyön aikaisempia vaiheita. Konferenssiin osallistui tutkijoita ja asiantuntijoita 14 Euroopan maasta sekä Australiasta, Kanadasta ja USA:sta.

Otsikolla "The Role of Information in the Realization of the Human Rights of Migrant Workers" työskennellyt tutkimushanke käynnistettiin Tampereella 1983. Tutkimuksen suunnittelusta ja käynnistämisestä vastasi tuolloin Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos. Laitoksen yliassistentti Taisto Hujanen on toiminut hankkeen kansainvälisenä koordinaattorina. Tiedotusopin laitoksen julkaisusarjassa on vuosien mittaan tuotettu neljä julkaisua, jotka liittyvät tutkimushankkeen eri vaiheisiin: raportit B 1/1980, B 12/1984, B 18/1986 ja B 25/1988. Viimeisin raporteista valmisteltiin Lausannen konferenssin pohja-aineistoksi.

Tiedonvälityksen ja siirtolaisten ihmisoikeuksien suhdetta on tutkimushankkeessa lähestytty kahdesta näkökulmasta:

Miten tiedonvälitys voi tukea siirtolaisten

yleisten ihmisoikeuksien toteutumista?

- Mitkä ovat siirtolaisten oikeudet itse tiedonvälityksen alueella? Miten nuo erityisoikeudet toteutuvat eri maissa? Mitä niiden edistämiseksi tulisi tehdä kansallisesti, alueellisesti ja kansainvälisesti?

Lausanneen kokoontuneet hankkeen osanottajat hyväksyivät yhteisen loppuasiakirjan ("Final Conclusions and Recommendations"), jossa määriteltiin tutkimuksen yleiset johtopäätökset ja suositukset. Konferenssin työryhmissä käsiteltiin lisäksi seuraavia erityisteemoja: 1) viestintäpolitiikka, 2) ammattiyhdistysten ja muiden kansalais- ja etujärjestöjen rooli, 3) siirtolaisten oma tiedonvälitys ("Ethnic Media"). Tutkimuksen yleiset johtopäätökset ja suositukset, työryhmien raportit sekä konferenssin pääalustukset julkaistaan yhtenäisenä raporttina helmikuussa 1989. Kiinnostuneita pyydetään ottamaan yhteyttä Tampereen yliopiston tiedotusopin laitokseen (Taisto Hujanen).

Tiedonvälityksestä kommunikaatioon

Tutkimuksen keskeiset tulokset voidaan tiivistää seuraavankaltaiseen metodologisen näkökulman muutokseen: tiedonvälityksen näkökulman korvautumiseen kommunikaation näkökulmalla. Edellinen näkökulma on ilmaistu tutkimuksen yleisotsikossa, jossa asetetaan kysymys "in-

formaation roolista" siirtolaisten ihmisoikeuksien toteutumisessa. Tutkimuksen kuluessa tämä lähtökohta korvautui kommunikaation eli *viestinnän* näkökulmalla. Muutoksen seurauksia havainnollistaa se, millaisiin kysymyksenasetteluihin eri näkökulmat johtavat. Informaation näkökulma korostaa tiedonvälityksen sisältöä ja keinoja, kommunikaation näkökulma itse viestinnän prosessia ja erityisesti sen kaksisuuntaisuutta.

Jälkimmäisestä eli kommunikaation näkökulmasta seuraa tärkeä viestintäpoliittinen johtopäätös: Siirtolaisia koskevassa viestintäpolitiikassa ei tule puhua pelkästään viestinnän sisällöistä ja tehokkuudesta, vaan vähintään yhtä lailla viestinnän poliittisista ja taloudellisista sidonnaisuuksista sekä vallasta ja hallitsemisesta. Viestinnän rakenteiden ja tekniikan nopean muutoksen keskellä on ensisijaisesti keskitettävä huomio niihin taloudellisiin ja poliittisiin rakenteisiin, jotka pitävät yllä viestinnän yksisuuntaisuutta ja sulkevat kokonaiset siirtolaissukupolvet viestintäpoliittisen ja muun vallankäytön ulkopuolelle.

Siirtolaisten osallistumista lisättävä

Suomi mainittiin Lausannen konferenssissa esimerkkinä maasta, jossa jo lainsäädäntö vahvasti rajoittaa ulkomaalaisten mahdollisuuksia toimia tiedotusvälineissä. Siirtolaisten oman osallistumisen lisääminen viestinnän kaikilla tasoilla on välttämätöntä viestinnän kaksisuuntaisuuden turvaamiseksi. Siirtolaisten ei tule vain olla viestintäpoliittisen vallankäytön kohteita ja viestinnän passiivisia vastaanottajia tai kuuluttajia, vaan heidän tulee yhdenvertaisuuden periaatteen mukaisesti päästä osallistumaan viestintäpoliittiseen vallankäyttöön sekä viestinnän sisältöjen tuotantoon ja jakeluun.

Siirtolaisten osallistumismahdollisuuksia tulee toisaalta parantaa niillä tiedonvälityksen alueilla, jotka ovat kaikille yhteis-

kunnan jäsenille yhteisiä; toisaalta tulee lisätä tukea siirtolaisten omien tiedotusvälineiden ("ethnic media") toiminnalle. Edelliseen alueeseen liittyen konferenssissa tuotiin esille esimerkkejä kampanjoista ja koulutusohjelmista, joilla on tuettu siirtolaisten pääsyä viestintäalan ammatteihin. Jälkimmäisen osalta ehdotettiin mm., että julkiset viranomaiset ja ammattiyhdistysliike suuntaisivat omaa siirtolaitiedotustaan entistä enemmän siirtolaisryhmien omien tiedotusvälineiden kautta.

Kansainvälistä normistoa kehitettävä

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin ETYK:n päätössiakirja vuodelta 1975 vahvistaa siirtolaisten oikeuden saada tietoa omalla äidinkielellään sekä alkuperämaan että vastaanottajamaan asioista. Samansuuntaisia periaatteita sisältyy myös Kansainvälisen Työjärjestön ILO:n hyväksymiin normistoihin. Yhteistä näille säädöksille on se, että niissä vahvistetaan siirtolaisten oikeus tiedon saamiseen perustavanlaatuisista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.

Em. normistot ovat kahdessa mielessä puutteellisia: 1) Niissä pitäydytään tarkastelemaan siirtolaisia työvoimapolitiikan osana; viestintäpolitiikan kannalta olisi olennaista näkökulman laajentaminen kulttuuri- ja vähemmistöpolitiikan suuntaan. 2) Ne vahvistavat siirtolaisille vain tiedon saamisen/vastaanottamisen oikeuden; niissä tulisi lisäksi määritellä periaatteet siirtolaisten yhdenvertaisen osallistumisen takaamiseksi.

YK:n yleiskokous saa syksyllä 1989 käsiteltäväkseen siirtolaisten oikeuksia koskevan kansainvälisen konvention. Sen tarkoituksena on taata perusihmisoikeudet kaikille siirtolaisille, myös laittomasti maahan tulleille muuttajille. Se laventaa viestintään liitetyt perusvapaudet koskemaan myös siirtolaisia: mielipiteen vapaus, ilmaisuvapaus, yhdistymis- ja koontumisvapaus. Näiden perinteisten

"viestintäoikeuksien" osalta ongelmaksi nousee se, missä määrin niille vakiintunut tulkinta ja käytäntö mahdollistaa osallistumisen näkökulman korostamisen siihen tapaan kuin edellä on tehty. Kansainvälisessä keskustelussa onkin tuotu täydentävänä näkökulmana esille viestinnän oikeuden (right to communicate) käsite, joka painottaa yhdenvertaista osallistumista ja viestinnän perusluonteeseen kuuluvaa kaksisuuntaisuutta.

Suomen osuus

Suomen osuutena tutkimushankkeeseen on koottu laaja aineisto siirtolaisuutta koskevasta lehtikirjoittelusta Suomessa vuosina 1880-1939 ja 1945-1984. Edellisen osan toteuttamisesta on vastannut Siirtolaisuusinstituutti, jälkimmäisestä Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos. Tutkimuksen lähtökohdista ja tuloksista sisältyy yhteenveto Lausannen konferenssin pohjaraporttiin. Koko tutkimusjakson kattava analyysi tutkimuksen tuloksista ilmestyy Siirtolaisuusinstituutin julkaisusarjassa alkuvuodesta 1989 (tekijät Taisto Hujanen ja Kimmo Koironen). Toista maailmansotaa edeltävästä ja sen jälkeisestä tutkimusjaksosta ilmestyvät myöhemmin erikseen yksityiskohtaisempaan analyysiin perustuvat raportit.

Yhteistyö jatkuu

Tutkimushankkeeseen osallistuneet tutkijat muodostivat Lausannessa kansainvälisen neuvoston, joka jatkaa yhteistyötä nimellä "International Council for Communication and Migration". Neuvoston ohjelmaa ja työmuotoja suunnittelemaan nimettiin johtoryhmä, jonka vetäjänä toimii prof. Pradip Sarbadhikari (Lakehead University, Thunder Bay, Kanada) ja sihteerinä prof. John D.H. Downing (Hunter College, New York, USA). Allekirjoittanut osallistuu johtoryhmän työhön päättyneen kansainvälisen tutkimushankkeen koordinaattorin ominaisuudessa.

Neuvostoon järjestäytyneet tutkijat ja asiantuntijat tapaavat seuraavan kerran vuonna 1990 tiedotustutkijoiden maailmankonferenssissa Jugoslaviassa ja sosiologien maailmankonferenssissa Espanjassa. Neuvosto ryhtyy julkaisemaan omaa tiedotuslehteä, jonka ensimmäinen numero ilmestyy keväällä 1989. Neuvoston jäsenyydestä kiinnostuneita pyydetään ottamaan yhteyttä allekirjoittaneeseen osoitteella: Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos, PI 607, 33101 Tampere, puh. 931-156 299.

Taisto Hujanen

Turkulainen Mike Laine täytti 100 vuotta Minnesotassa

Mikko Anselmi Laine syntyi Turussa joulukuun 9. päivänä 1888. 20 vuoden ikäisenä hän lähti Amerikkaan saapuen New Yorkin edustalla olevalle Ellis-saarelle 23.5.1909. Laine asettui viljelemään maata ja toimi myös kirvesmiehenä Toivolanimisessä suomalaiskeskuksessa Pohjois-Minnesotassa. Yhdysvaltain kansalaiseksi Laine tuli v. 1938. Perheessä on kaksi lasta. Laine muutti Hibbingiin 1970-

luvun alussa. Vuodesta 1986 lähtien Laine on asunut Leisure Hillsin vanhustentalossa, jossa järjestettiin komeat 100-vuotisjuhlat päiväsankarin kunniaksi. Mike on tehnyt lujasti työtä, nukkunut aina hyvin ja käynyt saunassa säännöllisesti. Pitkän iän salaisuus? Ei alkoholia ja piipullinen vain silloin tällöin.

Olavi Koivukangas